

POWSZECHNY (789) *ai*

powszechny (784), **powszechni** (5); powszechni *GórnDworz*; -chny : -chni *Leop* (2:1), *SkarJedn* (56:2), *SkarŻyw* (21:1).

o oraz e jasne.

sg m N powszechny (129). ◊ *G* powszechnego (233); -ého (7), -(e)go (226). ◊ *D* powszechn(e)mu (16). ◊ *A* powszechny (45), powszechn(e)go (7). ◊ *I* powszechnym (42). ◊ *L* powszechnym (84). ◊ *V* powszechny (1). ◊ *fN* powszechna (34). ◊ *G* powszechnéj (48); -éj (11), -(e)j (37). ◊ *D* powszechn(e)j (3). ◊ *A* powszechną (22). ◊ *I* powszechną (4). ◊ *L* powszechn(e)j (18). ◊ *n N* powszechné (15); -é (2), -(e) (13). ◊ *G* powszechného (11); -ého (2), -(e)go (9). ◊ *D* powszechnému (3); -ému (1), -(e)mu (2). ◊ *A* powszechné (16); -é (3), -(e) (13). ◊ *I* powszechnym (3). ◊ *L* powszechnym (7). ◊ *pl N subst* powszechné (9); -é (2), -(e) (7). ◊ *G* powszechnych (20). ◊ *D* powszechnym (4). ◊ *A subst* powszechn(e) (5). ◊ *I m* powszechnymi (4), powszechn(e)mi (2); -ymi *KromRozm III*, *CzechEp*, *NiemObr*, -emi *WujJudConf*; -ymi : -emi *WujNT* (1:1). ◊ *L* powszechnych (4).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde także XVII – XVIII w.

1. *Dotyczący wszystkich, zwrócony do ogółu; odnoszący się do wszystkiego, zawierający wszystko; ogólny, uniwersalny, wspólny; generalis JanStat, Cn; communis Cn* (789) : *BiałKat* 233v; *CzechRozm* 38; *CzechEp* 361; *Zá lálką Bożą do tego czálu choćiaz w rozności nabożeństvá/ przedsię/ w tym powfzechnym zámieszání/ y zátřzáníeniu swiátá/ Polfka nářzá w pokoiu záchowána bylá NiemObr* 20; *Catholicus – Powfzechnij, obecniij. Calep* 172b; *iednáka wřzytkim řmierć/ á nie ma wrotu: Powfzechny iey řtrách/ nářzym dodáie kłopotu. GórnTroas* 33; *Przetóz křrzykolwiek iedno tymže ieyzykiem mówili/ zá řłowaki ie mieli/ y to iákoby powfzechné imię wřzyřtkim tego ieyzyká narodom dáli. KochCz B; Ieřliby kto niechćiał robić. [Thess 3/10]* Nie iestći to powfzechne rořkazanie/ žeby zgołá wřzyřcy/ y řzláchtá/ y křięřza/ robić rękómá byli powinni [...] *WujNT* 718, 180, 431; *ieřli iákíe potym iest zámknienie powfzechné/ to iest wřzyřtko zámýkáiąc ogółem/ tylko ná rzeřzy miánowané w ořobnym rzeřzy dotknieniu/ ma byđř rozumíané/ á nie ná inné. SarnStat* 52; *Regulae iuris powfzechné. SarnStat* 62, 371; *Ktore teř Práwo iedney řtronie/ ábo iednemu řtanowi řłůřy/ á drugiemu wáđzi y on řfuie/ nie ma być Práwem nářwáne. Bo powfzechne ná pořzytek wřzyřtkich obywátelów máię być wřřtáwy. SkarKazSej* 698b, 669a; [w tym teř [przymiot] i wlecřón być nie moře: *gdyř iest iáko káncer powszechny álbo wřzyřtkiego ciála OczkoPrzymiot* 4, 349].

W przeciwstawieniach: »powszechny ... jednego człowieka, osobny« (2): *CzechEp* 46; *Przećię tego twego podobánia/ nie máię kierować zmyřły twoie/ lecz dořkonály rozum/ á nie rozum iednego człowieka/ ále rozum powfzechny/ to iest práwo GórnRozm* B3.

Wyrażenia: »powszechnie mniimanie« (1): [człowiek będący w łasce u ludzi wielkich] *ieřli co pod czás nářduie thákiego/ w czym mu řie nie chce zgadzác/ s pořpolitým zdaniem/ [...] idzie zá ludřmi/ á zořtáwuie záwđy mieřfće czemuř tám řkritemu/ częgo zda mu řie že nie dochodzi: bo wřđy podobna mu řie rzeřz nie widzi/ áby to tákíe powfzechnie mniimánie/ nie miáło być ná iákim pewnym gruncie záláđzone. GórnDworz* D4v.

»powszechne prawo« [szyk 1:1] (2): *KochTr* 24; Iákož to łufzna/ ogulmą przysięę Pánu złamáć/ y powfzechne práwo zgwaćić/ ábo ie nowym procelem zówikłáć/ gwoli nowym iákimśi priwatnych ludzi áffektom y żądzam? *PowodPr* 44.

»rok(i) powszechny(-e)« (2): Grodzkie Roki w łeść niedziel *in criminalibus, et recenti crimine*: Skárgowé *in recenti crimine*: Powfzechné *in calenti iure*. *SarnStat* 534, 533.

»powszechny w obec o wszytkich« (1): Niž się iefzcze/ *a thesi ad hypothesim*, iáko mówią logicy: to iefť/ od mowy powfzechney wobec o wšytkich/ do mowy y rzeczy ofobney z łtrony I.M.X.K. [...] przyftápi: nie godzi się [...] tego też milczeniem opuścić: co [...] *CzechEp* 46.

Szeregi: [»powszechny i cząsteczny«: Opilánie łpráwiedliwóści od Cleméntá mówi o odnowieniu/ y wół zámýka w łobie powfzechną y cząsteczną łpráwiedliwość. *MelanRad* 46.]

»tak powszechny jako też i osobkowy« (1): A ták iuž naprzod przyftápię do przyftófowánia iednego z drugim/ w czym może być znácznie pokazano: ták *iuxta generalē quam specificam considerationem*, wedle powfzechnego iáko też y ofobkowego rzeczy tey vważánia/ z łtrony niektórych ofobnych przymiotow *CzechEp* 367.

a. *O Kościele, wierze chrześcijańskiej i życiu religijnym; catholicus, universalis JanStat, Cn; oecumenicus Cn (766)* : [Chrystus po swym zmartwychwstaniu] yáko drugim ápoftółom ná ich przełóżeńftwá/ ták y Pyetrowi ná to powfłechne gołpódráftwo wládzą przez duchá S. zesłá. *KromRozm III* M5, C5 *marg*; *BielKron* 329v; Abowiem dla zbáwienia łwiáthá Chryftus raz łtał łye zbáwienną ofiárą/ y káždego winného iednaczem powfzechnym *BiałKat* 296, 236, 256 [2 r.]; W.K.M. [...] v Páná Bogá [...] ty wšytki dáry y błogółáwienftwá ołięgniefz/ ktore Pan Bog łwięty m Krolom onym (ktorzy Ołtarze/ y mieycá rozne od powfzechney á iednołtáyney chwały Božey [...] borzyli [...]) obiecowác [...] raczył. *WujJud* b2v; A przeto bárzo tego [...] potrzebá/ ábychmy piłmá Prorockie y Apołtołkie według próby Kołcielnego á powfzechnego wyrozumienia y wykłádu rozumiełi y wykłádalí. *WujJud* 29, 2, 5v, 131v *marg*; Náđ to wynořą łwoie łluby niepotrzebne y Reguły/ mimo łowo Bože zmyłone/ náđ powinnołć powfzechną Krzełciáńłką/ która łie wedle przykazánia Bože⁸⁰ od wiernych ludzi w káždym łtanie y powołániu czyni. *WujJudConf* 145; Naprzod gdyby ták powfzechna byłá tá obietnicá/ o tym iż cudá ty náłłádownác miály wierzących: tedyby ie bes wšzego bráku wšyłcy wierzący y vftáwicznie czynili byli *CzechRozm* 190; [wierny] Pámieťác zówždy má powfzechne ono roskázanie Chriřtułowo/ o miłółci nieprzyációł łwych *CzechRozm* 240, 38, 189v, 190 [2 r.], 238v, 254v, **3v; Szczęłłiwy/ którego ty vcziem łwym liczyłz/ [...] Táki w powfzechną trwoę pokóy vczuie/ Záčzym niepobožnemu dół łye gotuie. *KochPs* 142; *CzechEp* 236; co rzeká [papiežnicy] o łwoich Papiieżách/ ktorých łámiž kilku zá Heretyki ofáđžili [..] Co też y k temu rzeká/ gdy się częłto naydowáli tákowi/ w tey ich powfzechney gromáđzie/ ktorzy Papiieżom Rzymłkim przygániáli/ y zábłáđzenie przypifowáli *NiemObr* 177, 175; ofiárá krzyžowa Páná Chriřtułowá y krew iego tám wylana/ iefť powfzechna zapłátá/ odkupienie y dořyc vczynienie zá grzechy wšzego łwiáta *WujNT* 287, 148, 825; [Auguřtin/ dla tego kołciół zowie powfzechnim/ iže zupełnie ábo ná wšytkim iefť dołkonály/ á ná niczym niechromie. *BazHist* 315v (*Linde*)].

powszechny miedzy kim (1): Wiárá Kátholicka iefť nie omyłna. [...] A iefť powfzechną/ miedzy wšytkimi narody. *WujNT* Cccccc 3v.

W *połączeniach szeregowych* [w tym: *fragment Kreda (4)*] (42): [Kościół boży] yeft á ma być yeden/ fwyęty/ poľpolity/ álbo powŕŕechny/ y ápoŕtoľki/ to yeft/ krwyą páná náŕŕego Yezu Kriŕtá [...] poľwyęony *KromRozm III* Q3, B5v, C5v [2 r.], C6, E7, G4 (10); *OrzRozm* F3; *GrzegRóżn* M2v; [król] ma być Krzeŕŕiáninem wiernym/ mieľzkáiąc ŕtale i teź zgodliwie poľpoľu z Króľeŕtwem ŕwoim/ w iednym/ ŕwiętyym/ powŕzechnym/ y Apoŕtoľkim Koŕŕciele. *OrzQuin* T2v, Iv, I2, L4v, N3, [Aa6]; *BiałKat* a2; Iáko bárzo dobrze czynią/ práwi páľterze/ ktorzy prawđziwey/ iedney á powŕzechney wiáry Katechizmu vczą *WujJud* 199v; Toć iedno iuź nam o to idzie/ ieŕli ná wáľzych Ceremoniach nowych od was wytworzonych/ y roznych/ czyli ná ŕtárożytnych Koŕŕcielnych/ zgodnych/ powŕzechnych ráczey przeŕtáwác mamy. *WujJud* 207v, 25v, 27, 131v, 140, 239v (10); *WujJudConf* 2v; *RejPosWstaw* [143³]v; *SkarŻyw* 456; náuka koŕŕcioła Bożego/ o ŕwiętych luđzi wzywaniu/ y ŕtanie zakonnikow/ o dobrych vczynkách/ ieŕt dawna/ bo od Apoŕtoľow ŕię poczęła: ieŕt powŕzechna/ bo Doktorowie ŕ. ná roznych mieyfcách mieľzkáli: ieŕt zgodliwa/ bo wŕzyŕcy iednáko ŕwiętych wzywác kazáli *ReszPrz* 38, 14, 36, 92; *ReszList* 154, 179, 192; *LatHar* 91; *SarnStat* 193.

W *przeciwstawieniach*: »powszechny ... osobliwy (3), pokátny (3), poŕstronny (3), osobny (2), pojedynkowy (2), kacerski, luterski, z osobna zalecony, powiatowy, ŕzczegulny« (18): Co [zwirzchnoŕ papieŕska] y Concilia/ nie tylko poľtronne łácinŕkye y Greckye/ y wŕŕech yákmymarz narodow/ y czáľow/ ále y powŕŕechnne ŕtáre y nowe yednoŕtáynne wyznawáya. *KromRozm III* P3, I, Q2; A gdyź tá wáľzá wiára od iednego człowieká Marćiná Lutrá [...] náŕtála: á nie závády/ áni wŕzędzie/ áni od wŕzyŕtkich narodow ieŕt trzymána; pewna rzecz/ że nie Powŕzechna/ ále ŕzczegulna y pokátna ieŕt. *WujJud* 1, 131v; *RejPosWstaw* [143²]v; Wiemy wiecey ŕie powinien oględác ná powŕzechnne ŕłowá Bożego roľkazanie/ niźli ná oŕobliwe duchá obiáwienie. *CzechRozm* **5v, 240; ten áni ieŕt/ áni moźe być Chriŕtyáninem: ktory máiąc ŕię zá Chriŕtyániná [...] wŕzytko w brew práwam/ náukam/ vŕtáwam y przykłádom Chriŕtuŕowym powŕzechnym y zoŕobná zaleconym czyni *CzechEp* 53,48; *ReszPrz* 53; niewyŕłowioną ŕrogoŕć/ y ŕádu poiedynkowego/ y ŕádu powŕzechnego/ piľmo ŕwięte nam rozgłoŕiło. *LatHar* 133; *WujNT* 27, 129, 538 [2 r.]; Kto ma tedy Páná Bogá/ ten wielkiey á bogátey dźierżawy doŕtápił/ ták iż z nią wŕzytkie pańŕtwá y Kroľeŕtwá ŕwiátá tego nie mogá być/ áni z namnieyŕzey ŕtrony porownáne: ábowiem te poiedynkowe y bárzo nędzne dobrá ŕá/ Pan Bog záŕię ieŕt powŕzechnne/ y wŕzytko nápeľniájące dobro *WysKaz* 8; [Abowiem Ceremonie, ŕá iedne Powŕzechnne; a drugie, Ofobne. Ktore Powŕzechnne ŕá; máią być od wŕzytkiego Chriŕŕcijánńŕwa (gdy to moźe być) chowane *HerbOdpow* Pp6v (*Linde*)].

Wyrażenia: »powszechny grzech« [o grzechu pierworođnym] (1): Awenyelikowie [...] z oycem ŕwoim Pelágiuŕem [...] nie chcą baczyć ná ón powŕzechny grzech: ktory od iednego á pierwŕzego rođzicá ná wŕzyŕtki roľpłodzony ieŕt/ roźłany y z przyrođzenia wŕzczępiony/ ze wŕzyŕtkimi vľomnoŕŕiami y niedoŕtátki *BiałKat* 253v.

»jednoŕć powszechna« (2): Zależy tedy tá iednoŕć Powŕzechną y zgodá Krzeŕŕiánńkiego ludu rozmaítego/ nie ná pozwierzchnych Ceremoniach álbo obrzędziech koŕŕcielnych/ [...] ále ná ŕzczýroŕŕi prawdy y wiáry powŕzechney koŕŕcioľowi od Apoŕtoľow pođáney. *WujJudConf* 139v, 141.

»krol powszechny« = *Chryŕtus* (1): Coź będe czynił w ták ŕtráźliwym boiu? [...] Krolu powŕzechny/ prawđziwy pokoiu Zbáwienia mego/ ieŕt náđzieiá w tobie. *SzarzRyt* A2.

»powszechna łaska« (1): by szczęśliwie Káždy żył/ łam łie dawałz wšytkim lutościwie. [...] twa powšzechna łáfká/ Pánie wieczny/ [...] rzeczy ošwieca iednáko poddáne *SzarzRyt* B3.

»powszechna nauka« [szyk 5:5] (10): *CzechRozm* 244; Wnichże [w pismach Cyrylla Hierozolimskiego] naydziełz teżz prawdę Bożą náuki powšzechney/ którą kościoł świąty Rzymłki/ do tego czáfu záchowywa. *SkarŻyw* 278; Papiełz to [o działálności Bonifacyjusza wśród pogan] łyłzác/ liłty go łwymi do łiebie przyzwał: pilnie łzczerości iego náuki y wyznánia doznawáiac [!]. y gdy wšytkę w nim w Duchu S. zgodę zpowšzechnią náuką nie [!] kościołá ś. náłáł: wczýnił go Bífkupem bez intraty. *SkarŻyw* 517; *CzechEp* 75; *NiemObr* 122; Catholica, Apołtolica, to iest powšzechną/ Apołtolłka náuká. Bo z Apołtolłkich włt wyłzłá: przez włtá y pińanie ich namiestników/ iest nam do rąk podána po łwiecie: iednym kłztałtem/ iednym trybem/ áż do tych náłznych czáłow opowiadana byłá. *ReszPrz* 33, 36, 38; *WujNT* 64; *SkarKaz* 382b.

»powszechne obcowanie« (1): łam pan Chryłtus to Powšzechné obcowánie miedzy námi zálécił: gdy rołkázuiąc nam ábyłmy łyę modłili/ kazał káždemu modłic łyę powšzechnie zá wšyłtki *BiałKat* 143v.

»powszechna obecność« (2): Brencyani zálię y Vbikwityłtowie powšzechną prawdziwą obecność Pána Chryłtułowę ták dálece y ták łzeroko rošciągáią/ iz go też cíelełnie obecnym czýnią/ ták w niebie iáko w piekle *ReszPrz* 86, 86.

»ocięc powszechny« = *Bóg* (1): łyn [tj. Chryłtus] wšytko czýnił z mocy Bożey/ wedle wpodobánia oycá powšzechnego/ iáko prorocy opowiedáli. *CzechEp* 196.

»powszechne państwo« (1): Pan Bóg ná znak powšzechného pánłtwá [in signum universalis dominii *JanStat* 243]/ ku pożywieniu łług łwoich [dziesięciny] dáwác rołkazał *SarnStat* 897.

»powszechny papiełz« (1): Namiestnicy Agatoná przenachwalebnieyłzgo y vniwerłálłkiego ábo powšzechnego Papiełzá miáłłá Rzymu. *SkarJedn* 119.

»powszechne pasterstwo« (1): Doznáło wšytko Chrzešciánłtwo/ iz nikt gruntowniey w náukę prawdy Chryłtułowey nie trafił/ iedno tęn ktory ná łtolicy Piotrá S. y wrzędzie powšzechnego páłterłtwá łiedziáł. *SkarJedn* 146.

»powszechny pasterz« = *papiełz* [szyk 8:8] (16): Choćiaz tedy Papiełzá Rzymłłkiego głowá Kościołá Powšzechnego áni Powšzechnym páłterzem nie wyznawamy/ iednák przeto porzákdu łłufłnego w Košciele Kryłtułowym nie płuiemy áni tárghamy. *WujJudConf* 125; ielłi iednego páłterzá y náuczýcielá powšzechnego mieć nie będą. přętko wiele wiar zniezgody vrošcie *SkarJedn* 59, 101, 121; *CzechEp* 323, 324 [2 r.], 332, 386; *NiemObr* 40 [3 r.]; *ReszPrz* 103; Compánije/ ták te ktore w Rzymie záwłze mięłzłkáią/ iáko y ktore teraz przychodzą/ też iednołłtáyność we wšyłłłkich łpráwách záchowuią/ gromádká chodzą/ [...] pod iedną łáfká Páłterzá powšzechnego wolá Bożą łpráwuiąc. *ReszList* 187,144, 182; [*HerbOdpow* F5v].

»powszechny patryarcha« = *papiełz* [szyk 6:1] (7): Zbor trzeći przelożeńłtwo Papiełłkie znał: y Celełłtýná Papiełzá w potępieniu Nełłtorá náłłłdował. Zbor, czwarty Pátryárchą powšzechnim Papiełzá názwáł. *SkarJedn* [d10], 105, 116, 139, 192; Znał teżz y Zbor S. Kálcedońłki tę zwierzchność kościołá Rzymłłłkiego/ gdy powšzechnym Pátryárchą Leoná zowie: y potwierdzenia od niego prółi tego co połłtánowił. *SkarŻyw* 321, 318.

»powszechne prawo« (1): P. Bog [...] kładzie powŹzechne prawo ná wŹytki lyny Noego/ to ieŹt ná wŹytek narod ludzki, kto ludzká krew róŹleie/ iego niech róŹlana będzie. *SkarKaz* 315a.

»reliija powszechna« (1): [*KsiąŹę Źluckie*] ták był gorącym á vprzeymym wyznawáczem Religiey náŹzey PowŹzechney/ iz go Źaden nie widział áby Źię o iákákolwiek inŹzâ rzecz bárŹiey obruŹyć miał/ iáko kiedy ŹyŹywał kogo wiárę powŹzechná bluzniące⁸⁰. *WysKaz* 42.

»powszechna społecznoŹ« [*Źyk 1:1*] (2): *ReszPrz* 27; W tym koŹciele y ŹpołecznoŹi iego powŹzechney/ wyznawáiá bydŹ ApoŹtołowie odpuŹzczenie grzechow/ przez Sákrámenty S. *PowodPr* 35.

»sąd powszechny« (3): *Leop Iob* 19 arg; Nie táyno mi y to/ Źe pokoŹzony/ y vmorzony od Źmierci/ tobie wieloŹładnemu Pánu/ Krolovi niebá y Źiemie nieŹmiertelnemu/ Źtáwić Źię muŹę [...] ná Źąd powŹzechny y wálny/ w dzieñ oŹywienia wŹyŹtkiego narodu ludzkiego. *LatHar* 638, 133.

»tradycyje powszechne« (1): Trádicie PowŹzechne nie Źá wymyŹły ludzkie. *WujJud* 41.

»wiara powszechna (chrzeŹcijańska)« = *fldes Catholica JanStat* [*Źyk 49:41*] (90): *GrzegRóŹn* M2v; *OrzQuin* L4v; *BiałKat* 83v, 170; *GrzegŹm* 15; Wiárá PowŹzechná tá ieŹt; ktora nie dŹis/ nie wczorá/ nie ná tym álbo owym mieŹcu vroŹlá; ále ktora wŹzędzie/ ktora záuŹze káŹde⁸⁰ wieku/ ktora od wŹytkich trzymaná bylá *WujJud* 1; Y my tego niemowimy/ áby iednoŹ koŹciołá powŹzechnego ná Ceremoniach álbo ná Dekretalech naleŹeć miałá: ále ná tym/ Źe wŹyŹcy iednoŹtáynie á zgodliwie iednę wiárę prawdziwá/ powŹzechná/ ŹtároŹytná/ Źwięta/ ApoŹtołkâ trzymamy *WujJud* 140, A7v, A8v, B [2 r.], B2, B3v (18); *WujJudConf* 1, 2v, 7v, 72v, 139v; *BiałKaz* 13v; [*Aleksandrowi Chodkiewiczowi*] [D]áłác teŹ Pállás meŹtwo y MarŹowe dáry/ Aby bronil OycŹzny y PowŹzechney wiáry. *StryjWjaz* Av; PapieŹ zácne do nich [*Bułgarów*] BiŹkupy y káznodzieie wypráwil/ y tam wiárę ChrzeŹciánkâ powŹzechná fundował. *SkarJedn* 218, A7, 301, 362; Ia BonifacyuŹ z łálki BoŹey BiŹkup/ obiecuię tobie błogóŹławiony Piętrę/ [...] iŹ iá záchowác mam wŹelkâ wiernoŹ y ŹczeroŹ wiáry Źwiętey powŹzechney/ y wiey iednoŹi [...] trwác będe *SkarŹyw* 520, 114, 309, 368, 511, 538 [2 r.]; *StryjKron* 146, 482; bo v mnie [*wiara*] martwa/ zmyŹlona y nábyta/ chociaŹ powŹzechná y Źtára zá nic Źtoi *CzechEp* 325, 324, 325; *NiemObr* 163 [2 r.]; *ReszPrz* 3, 27 marg, 75, 78, 91, 109, 111; *ReszHoz* 135, 136; LiŹt do iednego zacnego Senatorá PolŹkiego [...] áby W.M. w kole SenatorŹkim Źiedzác/ [...] zdrowá rádâ Źwâ Krolá I.M. we wŹyŹtkich ták do wiáry powŹzechney chrzeŹcijánŹkiew/ iáko y rzeczy poŹpolitey w Źpráwách podpierał *ReszList* 188, 145, 154, 157, 190, 192; *LatHar* *4v, 26, 371 [2 r.], 372, 637, 673; *WujNT* 217, 408, 411, 489, 538 [2 r.], *Ccccc* 3v; *WysKaz* 42; Przywileie/ które zwykly bydŹ dawáne ludŹiom PowŹzechnéy wiáry [*et privilegia, dañ Catholicis solita JanStat* 743]/ wedle zamknienia w Źobie ninieyŹęgo Przywileiu dáieiny y vŹyczamy. *SarnStat* 987, 986, 987 [2 r.], 988 [4 r.], 989, 993; *PowodPr* 43; [*Stefan Batory*] w pierwŹzey oycŹŹnie/ Gdy moc błáđ wŹiáł bezboŹny/ Źam Źie opárł/ iz nie Zgállá powŹzechna wiárá. *SzarzRyt* C2v.

»powszechne wyznanie, Kredo« [*Źyk 3:2*] (4:1): gdy AuguŹtyn Źwięty ná iednoŹ mieyŹce piŹmá Źwiętego táki/ á Grzegorz S. ábo ChryzoŹtom abo ktory inŹzy/ inákŹy wykłáđ dáie/ á obádwa dobre Źá y przyŹtoyne/ y z powŹzechnym Źię wyznánim zgadzáiáce: więŹŹza rozlieŹnoŹ Źmákw duchownych/ ná páłtwiŹká duŹw wiernych roŹcie. *SkarŹyw* 538; *CzechEp* 176, 198, 284; W tymŹe Kredzie powŹzechnym/ w ktorym wiárę náŹę chrzeŹcijánŹkâ wyznawamy/ [*Duch Źw.*] przez vŹtá

Apołtołkie/ dołożył tych znakow/ ktore dzielą kościoł prawdziwy/ od kościoła fałszywego *ReszPrz* 13.

»powszechny zbor« = *wierni* (1): o boże łáfkáwy/ Chcę w obietnicách swoich być práwy. Chcę być praw przy powszechnym ludu twégo zborze [*Vota mea Domino reddam in conspectu omnis populi eius Vulg Ps* 115/18] *KochPs* 176.

»powszechna zgoda« (2): Prawdá/ żeć to Szátan (ktorego pokoy y powfzechna zgodá w Kościele Bożym wielce boláá) przez was swe Miniftry broi *WujJud* 4v; *NiemObr* 8.

»powszechne zmartwychwstanie« [szyk 2:1] (3): *BiałKat* D3v; Zmartwychwftanie powfzechne w dzień łádnny. *WujNT* Ddddddv, 885.

»powszechna zwi(e)rzchność« [szyk 1:1] (2): *KromRozm III* M5v; powfzechna duchowna zwierzchność nád wśzemi narody/ ná Mefyázu zoftáá. *CzechRozm* 167.

»powszechny zwyczaj« [szyk 3:1] (4): Ktoby mowił/ że w tym Świętym Sákrámenćie/ Pána Chriřtuftá iedynego Syná Bożego chwałá Bogu powinna choć y pozwirzchniá czćić áni chwálic nie mamy/ áni ná procesiach wedle chwálebnego á powfzechnego zwyczáiu y wftáwy Kościoła świętego/ wćziwie nořić/ [...] ten przekłety niech będzie. *WujJud* 264, Mm4; Zwyczaj Kořcielny Powfzechny nie ma być odmienian. *WujJudConf* 155v *marg*; *SkarJedn* 317.

Zestawienia: »powszechny biskup« = *papież*; *też Chrystus* [szyk 15:1] (16): Ale dáleko inřa rzecz być powfsechnym biskupem/ niřli być biskupem powfsechnego kořcyoła *KromRozm III* O7, O6v, O7 [2 r.], O7v, Pv; Abowiem wyznawa y wedle Pimá ř. iż Pan Kryřtus ieřt y zořtawa ná wieki powfzechnym y nawyřřzym Biskupem Kořcioła řwoiego. *WujJudConf* 124, 123; *SkarJedn* 193; [*Cyprian*] częřte lifty piřząc do Biskupow Rzymřkich/ nie názywa ich nigdziey powfzechnymi Biskupy: ále tylko Biskupy Rzymřkimi/ y Kollegámi řwoimi názywa. *NiemObr* 57, 58, 59, 60 [2 r.]; [*Grzegorz XIII*] ma ná dobrej pámięći/ że nie tylko iedynego Miářtá Rzymřkiego/ ále práwie wřyřřtkiego řwiátá/ powfzechnym Biskupem y naywyřřzym Pářterzem ieřt *ReszHoz* 134; *PowodPr* 32.

»powszechne koncyljum« [szyk 18:15] (33): Są teř Canones/ to yeřt/ wftáwy ápołtołkyye/ przez pořtronne i teř powfsechne porřadne concilia/ y przez wřyřřtko krzeřciyańřtwo zá to przyyęte *KromRozm III* I; Yáko kyedy wćęło řye było kácyřřtwo Monothelitow/ ktore potym przez řřořte Concilium powfsechne w Konřtántyńopolu potęmpyone yeřt y zniřřczone. *KromRozm III* L6v, C4, C5, I7, L7, L7v (15); *WujJud* 27, 41, 157v, 159v, 208v, 216v, 247v; Chwalimy teř y záchowywáć gotowifmy Concilia wřzelákie Chrzeřćiańřkie/ á zwářzczá powfzechne/ ktore řie przykłádem Apołtołkim řprávuiá/ y wedle řłowá Bożego Dekretá řwe czyniá *WujJudConf* 157v; *Skarřyw* 301, 309; *ReszPrz* 39, 59; ku náuczániu wřzelákiey prawdy y ku záchowániu od wřzelákiego błędu/ Duch S. dány ieřt řámemu kořciołowi y przełožonym iego/ y powfzechnym Koncyljom/ áby z nimi był y mieřřkał ná wieki. *WujNT* 372; Pierwřze powfzechne Concilium było w Ieruzálem. *WujNT* Zzzzz2v, *przedm* 9, s. 461 [2 r.], 463.

»kořcioł, zbor powszechny; powszechna cerkiew« [*w tym: fragment Kreda* (9); *wszy(s)tek powszechny* (13)] = *universalis Ecclesia JanStat* [szyk 328:132] (455:4;1): iż nye z poczátku ták w krzeřciyańřtwyye dźyerżano/ ále od Ariuřá w Alexándryey řye to znyećiło było/ kácyřřtwo było y oderwánye od kořcyoła powfsechnego/ to yeřt bożego. *KromRozm III* E3v; A przeto/ gđyye

lye im przytrafi o kołcyele mowić/ łwemi kołcyołmi/ álbo teź bożym tylko álbo Kryřtuřowym kołcyołem ij zową: powłfechny/ ktory włřyřtko krzeřciyańřtwo od czáłow Apořtołłkich wyznawa/ omiyáya. *KromRozm III* E5; Ná ten liřt odpifuiąc Dámázus pilfe/ iż wedle ich nápominánya/ y owłřem wedle páńřkye⁸⁰ przykazánya/ gdyź nád domem yego/ to yeřt/ nád powłfechnym kołcyołem biřkupyą pořlugę przyyął/ pilnye czuć muři. *KromRozm III* P4, C5 [2 r.], C5v [2 r.], D8v *margin*, E, E2 *margin* (51); Czwarte Kxięgi Ezdrářłowe/ ácz nie tey wagi łą iáko ine řtárego zakonu: iż áni w Zydowłłkich Bibliách bywáią náleźione/ áni od kořciołá powłfechne⁸⁰ łą przyęte zá pewne/ przedřięmy ie tu niechćieli opuřćić. *Leop* Nn5, *kt*; Kořciołá Papięřkiego (Bráćie miły) niemář ná řwiećie řadnego/ my wyznawamy być iednę řwiętą powłfechną y Apořtołłką Cerkiew *OrzRozm* F3; *OrzQuin* Iv, I2, L4v, N3, T2v, [Aa6]; *LeovPrzep* C2v; *BiałKat* a2, 41, 43v, 116, 126 (10); Przeto wedle zwyczáiu řtárego Kořciołá Powłfechnego to záchowano bywa/ áby řaden Chrzeřćijánin tey řwiętořci nieprzyáwłřy nie vmierał. *KuczbKat* 160, 70, 75, 80, 120, 125 (12); Zdáło řie nam tedy zá potrzebńą/ te fáłřze ktorechmy w niey [*Confesyje*] ná pńedce obáczyc mogli/ náznáczyc: y co nakrocey/ káźdy zořobńá prawdą Wiáry Kořciołá prawdźiwie Powłfechne⁸⁰ zbić y zeprzeć. *WujJud* a7; ř. Hieronym y Chryřtořtom dowodzą/ że moźemy dobrze mowić w Kredźie: Wierzę w řwięty Kořcioł Powłfechny. *WujJud* 57; Tenći ieřt Kořcioł ieden Powłfechny/ mowi Auguřtyn řwięty/ ktoremu rozne odřzczepieńřtwá rozmáite imioná dawáią/ gdyź one łáme/ káźde zořobńá řwemi włáńnymi przezwyřki [...] łą názwáne. *WujJud* 116; Wy Kořciołowi právemu Powłfechnemu wielką krzywdę czynicie/ ktorzy lichą trzodę wářę Powłfechnym Kořciołem názwáć řmiećie *WujJud* 118, *kt*, A2v, A6v, A7, A8 (150); Wierzymy y wyznawamy wřyřtki Piłmá řwięte Prorockie y Apořtołłkie oboiego Teřtámentu/ o ktorych w Kořciele Powłfechnym nigdy wářpienia nie bylo [...] że łą prawdźiwym řłowem Boźym *WujJudConf* 27v; Który [*Kořcioł Boży*] dla tego Powłfechnym ieřt názwán/ iż wřyřtek lud Krzeřćiańřki zupełnie w łobie zámýka/ y po wřyřtkim řwiećie ieřt rozłřerzony/ y do káźdego wieku náleźący/ řadnym áni czářem ani mieyřcem ořobliwym ogárniony. *WujJudConf* 116; Nieprzyymuiemy teź w tey mierze Rzymłłkich Prełátow/ ktorzy do Rzymu y do iednego Biřkupá Rzymłłkiego przywázawłřy řie/ łámi řie tylko dořyc hárdźie Kořciołem Powłfechnym názywáią. *WujJudConf* 117, 5, 8, 22v, 24v, 28 (31); *RejPosRozpr* b4; *RejPosWstaw* [143²]v [4 r.], [143³]v; Więcey niź dořwiadczona rzecz ieřt/ że miedzy włřemi księgámi/ ktorych teraz zbor powłfechny wřywa/ zadnych niemář tak łprawionych žeby iyh álbo trafunek/ albo czyia chęć/ iáką omyłką nie potrzářnęłá. *BudNT przedm* b3v; *CzechRozm* 223; O iáko dobro y miło ieřt bráćiey/ y iednego oycá Iezufa Chryřtá/ y mátki iedney kořciołá powłfechnego dziećiom/ w iednořci y zgodzie mieřzkáć. *SkarJedn* 4; A Hieruzálem co ieřt inne⁸⁰/ iedno miářto y kořcioł Chryřtuřow powłfechny *SkarJedn* 10, 5, 6 [2 r.], 16, 54, 78 (21); *SkarŻyw* 257, 328, 337, 456, 520; *CzechEp* 11, 41, 42, 76, 97 (11); Papięř ořobę Piotrowę wyrażáiąc/ řadney zwiřcznořci/ nád powłfechnym zborem páńřkim/ wřywał/ áni łobie przywářzczáć nie moźe. *NiemObr* 48; Bęđáři chćieć włáńnie odpowiędzieć/ muřzą przez powłfechny Kořcioł wřyřtkę gromáđę ludźi/ ktorzy řię z nimi/ ná iedno nabożeńřtwo zgdázią/ rozumieć. *NiemObr* 174, 24, 26, 27, 55, 122 (20); Tákże y my [...] z rořkazánia y vńánia kořciołá powłfechnego Biblią řwiętą zá řczyre/ prawdźiwe/ řřtotne řłowo BOźe przyymuiemy *ReszPrz* 11, 4 *margin*, 6 *margin*, 14, 17, 24 (15); *ReszList* 179; [*Szymon Werepeusz*] Łáćieńřkie modlitwy z rozlicnych

Kościół powfzechnego autorow/ nie dawno przeminęłych lat/ wydał na świat pożytecznie. *LatHar* *7v, kt, *7v, 8, 9, 82 (20); Dwá pánowie łącz naprzod/ dwoiá wiára: Bog y Báál: Chrístus y Luter/ Serwet ábo Kálwin: ołtarz Boży y odłzczepieńka wieczera: łtoł Páńłki y łtoł Czártowłki: kościół Powfzechny/ y zbor kácerłki. *WujNT* 27; Słowem błýfkáwice znáczy iáłność y świetność kościółá powfzechnego/ który łię zátáić nie może/ y łzerzy łię od włchodu łtońcá áże do zachodu. *WujNT* 104; [człowiek wierzący] będąc pozwány/ dołyc mowi y dołtátecznie łię broni/ kiedy łię wyznawa być Kátholikiem/ y chce w tey wierze żyć y vmrzeć/ ktorą kościół powfzechny włzytkich wiekow y narodow trzyma y wyznawa. *WujNT* 248, kt, przedm 5, s. 3, 8, 16 [2 r.] (83); *WysKaz* 14 [2 r.], 18, 34; *SarnStat* 193; *SiebRozmyśl* Kv; Apołtołowie odzywáią łię łpolną wiárą do iednegoż kościółá powfzechnego/ to łeft włzędzie/ v włzytkich/ y zázwdy zgromádzonogo: w ktorym łeft śwłętych Bożych niewłstawáiące obcowanie y łpołeczność. *PowodPr* 34, 55; *SkarKaz* 381a, 418b, 519a, 520b; *SzarzRyt* A4v; [á Kościół Boży prawdziwy/ niemoże być łnfzy; iedno ten/ ktorý łeft Powfzechny. (-) Coż to łeft Powfzechny Kościół? (-) łeft po włzem łwiećie rozłzerzony/ y ná czas włzelki trwáiący. *HerbNauka* A4v (*Linde*); *HerbOdpow* D5].

»List(y) powszechny(e)« = *siedem listów apostołskich (Jakuba, Piotra, Jana i Judy) skierowanych do wszystkich wiernych (w odróżnieniu od listów św. Pawła adresowanych do poszczególnych gmin chrześcijańskich lub osób)* (11): A ono gdzie podzieiełz co Iákub S. Apołtoł w łłicłie łwoim Powfzechnym nápiłá? A chcełże wiedzłeć o człowłeće márný/ że wiárá bez vczynkow nłczemna łeft? *WujJud* 97; Koniec tedy zákłádam w łłłicłech Apołtołłkich/ ktore powfzechnymi zowę/ tákże y w Obiáwłenił Iánowym *CzechEp* 317, 60, 317; Teraz idą trzy łłfty łego [łw. Jana]: Ieden powfzechny do włzech w obec [...] á drugie dwá bárzo krotkie/ do niektorey pániey/ y do nieiákłego Gáiá. *WujNT* 815, przedm 30, s. 516 [2 r.], 785, 797 marg, Zzzzz4.

»powszechna spowiedź« (1): A obáčz/ łż nie mowi/ żeby łię wyznawáli być grzełznymi/ co być może przez powfzechną łpowiedz: ále łż łię łpowiedzáli grzechow łwoich *WujNT* 129.

»synod, sejm chrześcijański powszechny« [szyk 9:8] (16:1): o vczłiwym przyymowániu thegóz cíálá Páńłkłego [...] Mogę do tego przydáć náukę/ powfzechnych Seymów chrześciáńłkich/ y łudzi s. ktorzy ná nich miełcá zásiádáli *BiałKat* 288v; Szofłty Powfzechny Synod Conłtántynopolłki powłáda/ że wzywánie Swłętych po włzyłtkim łwiećie/ łuz ná on czás kościół záchowáł. *WujJud* 158, 27, 40, 44v, 50v, 51; Concilia włzyłtki Rzymłkie/ ktore łie pod opánowánił Papielłkim gromadzą/ Powfzechnemi y wolnemi Synodámi być żadną miárą niemogá. *WujJudConf* 158v; Kościół zbládzłć ná Synodách powfzechnych nie może. *SkarJedn* d6v, [A*2]v, 210, 270, 344, d7v; *SkarŻyw* 318; *WujNT* 461 [2 r.].

»zbor powszechny« = *synod* [szyk 10:9] (19): Idę do śwłádectwá S. powfzechnych zborow/ ná ktorych łle było Błłkupow y Doktorow/ tyle śwłádkow łeft *SkarJedn* 113; A ták w łmię S.Troyce/ Oycá/ y Syná/ y Duchá S. zá pochwalenił tego powfzechnego Zboru Florenckłe⁸⁰/ łkázuiem aby [...] *SkarJedn* 271, 103, 162 [2 r.], 164, 261, 270 (16); OTo máłz wierný czytelniku Obrazoborłkie kácerłtwo: to łeft tych ktorzy z kościółow obrazý wymiátáli/ przed łłedmiá łet łat y dáłey ná łłodmym powfzechnym Zborze w Nicłey potępiłone. *SkarŻyw* 301; Lecz te kłłięgi łáko włáłne tego Dionyzyułzá

Areopágitý/ przyjął y wyświádczył trzeci zbor powfzechny Konftántynopolki/ przed dziewięcią let lat *WujNT* 461, 471.

»szeregi: »ani powszechny ani boży« (1): A ták áni z kołcyoła powfsechnego/ áni bożego/ z ktorego wyfzli/ A ná włtronyu/ y ná pułfczy/ [...] álbo ná pokoyu w pokątnych wymyflech yedne⁸⁰ álbo kilká ludži/ yedney álbo kilká kráin/ yednego álbo kilká wyekow náuce y zgromádeny/ [*luteranie*] Kryftulá y náukę yego nám pokázuyá. *KromRozm III* E4v.

»catholicus, (albo) powszechny« (2): A to yeft wthory znák kołcyoła tego [...]/ iż ma być y yeft nye w yednym myełcye/ áni powyęcye/ áni w yedney álbo kilku żyem/ áni w yednym yęzyku/ áni yednego wyeku: ále po wflech zyemyach/ narodzyech/ yęzykoch/ ftanyech wflech wyekow zgromádeny/ á od początku do końcá trwáyący. a dla tego ij zowyemy catholicam/ to yeft powfsechny. *KromRozm III* D8v; *WujJud* 1v.

»powszechny albo ekumemkus« (1): Piotr w Leonie mowi: to ieft wiára Kátholická/ to ieft wyznánie Apoftolŕkie: wfzyłcy ták iáko Leo wierzem: wfzyłcy ták iáko przenaświętfzy y powfzechny albo Ekumenikus Pátryárchá wyznał/ trzymamy. *SkarŻyw* 318.

»powszechny a jawny« (1): Ieŕt iełfcze y trzeci ŕpofoł ŕpowieđzi w Koŕciele Chreŕciáńŕkim [...] bárho pożyteczny dla tych/ ktorzy funnenie máiąc zwiázáne grzechem/ [...] niemogá łobie ráđzić fámi/ y nieprzełtawáią ná powfzechny á iáwny ŕłowá Bożego abfólucyey/ tákowym wfzyłtkim potrzebá ieft ofobliwey z páłterzem rozmowy y ŕpowieđzi *WujJudConf* 84.

»jeden, (a) powszechny« [*szyk 2:1*] (3): Grekowye y Ruŕ áni wtorego/ áni trzeciye⁸⁰ znáku ŕflufłnye łobye przywłáłfczyć nyemogá/ iżeby byli powfsechny á yeden kołcyoł. *KromRozm III* L6v; *WujJud* 116; *PowodPr* 43. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

»jeneralski albo powszechny« (1): Ian Cárogrocki Biłkup/ z wielkiey hárdości y wízeteczności piáć fię począł Oecumenicus Pátryárchá/ to ieft/ Generálŕki ábo powfzechny Pátryárchá *SkarJedn* 192.

»pospolity, (albo, i) powszechny« [*szyk 6:1*] (7): Z tąd mozełz porozumyeć/ co yeft poŕpolity álbo powfsechny kołcyoł/ á iż żadne zgromádenye/ ktore ŕye od yego yednołci odrywa/ nye yeft/ [...] kołcyołem bożym *KromRozm III* E4, C4, C5, D8v; Wierzę Koŕciól ŕwięty poŕpolity albo powfzechny *BiałKat* 116; Toć ieft oná Bolka cnotá/ powfzechna y poŕpolitá dobroć/ ktora Bogu włáłná ieft: y ktorey my tełz náłładowáć iáko Boży náłładownicy mamy. *SkarŻyw* 114; *NiemObr* 38; [*HerbOdpow* T2v].

»prawy (a. prawowierny), (i) powszechny« [*szyk 2:1*] (3): *WujJud* 8v, 118; Niechay w on czás nie łłábieie we mnie wiára powfzechnego y prawowiernego⁸⁰ koŕciolá twego *LatHar* 643.

»spolny i powszechny« (1): Ia Bonifacyułz z łálki Bożey Biłkup/ obiecuię [...] [*zachowáć*] wfzelką wierność y łzczeróść wiáry [...] y nigdy przeciw iedności ŕpolnego y powfzechnego koŕciolá/ ná żadną rzecz nieprzyzwolę. *SkarŻyw* 520.

»uniwersalny (a. uniwersalski), (abo, i) powszechny« [*szyk 2:1*] (3): A iż łie Grzegorz S. y inni [...] wniuerŕalnym abo powfzechnym Biłkupem piáć niechćiał: chociaż mu ten tytuł czwarty Zbor dawał *SkarJedn* 193, 116, 119.

»powszechny a (i) walny« [*szyk 1:1*] (2): *LatHar* 638; Tenći był pierwŕzy zbor ábo Synod wáłny á powfzechny/ z przednieyłzych Apoftołow y Biłkupow zebrány *WujNT* 461.

»powszechny abo do wszech w obec« (1): [listy św. Apostołów pisane są nie do jednej osoby] ále do wżytkich wiernych: y dla tegoż ie zowią Kátholickimi/ to ieft powfzechnymi/ ábo do wżech w obec. *WujNT* 516.

»powszechny a (i) zupełny« [szyk 1:1] (2): Augustyn S. nápił: Iż dekret zupełnego á powfzechnego Koncylium ieft zezwolenie kościoła wżytkiego *WujNT* 461, 463.

W przen (2) : [Ksiądz Kanonik] Ewánielikow łobie bárzo przeciwnych [...] pilnie nápomina/ áby fię zás wroćili do gościńcá powfzechnego z ktorego wyftąpili: to ieft do zrzodła wżech niezbożnych wynalaskow *CzechEp* 110; Cześć páńka powfzechny ieft obrok, bez krewności Y herbu może záżyć kto tego dziedzictwá. *CiekPotr* 38.

α. *W funkcji rzeczownika:* »Powszechny« = *Bóg* (1) : Alleluia/ álbo Allelu iach [!] dwoie Zydowfkie łowo/ ktore częfto fię w tym rozdziale kładzie/ wykłada fię chwalcie Powfzechnego/ álbo chwalcie Páná. *LatHar* 332 marg.

2. [Przenoszący w dowolne miejsce: [Fortunat] będąc iuz poćiefzon obiema tak zacnymi klenotami/ to ieft miefzkim tak hoynym/ y tak prawie powfzechną czapeczką/ iż gdziekolwiek być chciał/ tam był. *HistFort* I7v.]

Synonimy: 1. jeneralny, jenerski, katolicki, pospolity, pospolny, spolny, społeczny, wspolny.

Cf **NIEPOWSZECHNY**